

โลกนิติ กาศัพท์ภาษาไทยอีสาน

กาศัพท์โลกนิติภาษาไทยอีสานนี้ พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (สิริจันทโท จันทร์) ได้ประพันธ์ขึ้น จากคำสอนของพระพุทโธโฆษาจารย์ ซึ่งเรียบเรียงไว้ จำนวน ๑๐๐ คาถา แต่ต้นฉบับขาดหายไป ๔ คาถา จึงรวบรวมได้เพียง ๙๖ คาถาเท่านั้น ตามเจตนารมย์ของท่านนั้น ต้องการเผยแพร่คำสอนนี้แก่อนุชนรุ่นหลัง ดังในบทนำ ท่านกล่าวไว้ว่า

... เสาจักแต่งแปลจากบาลี	ในคัมภีร์ชื่อโลกะนิติ
บ่ให้ผิดใจความพึงง่าย	บ่ชื้อจ่ายแต่งไว้เป็นทาน
สืบลูกหลานต่อวงศ์เมื่อหน้า	ลูกหลานข้าฟังแล้วฮิ้นตรอง...

ผู้เรียบเรียงเห็นว่าเป็นคำสอนที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะด้านการศึกษาเล่าเรียน เรียกได้ว่า เป็นแนวทางสู่การเป็น “นักปราชญ์” โดยแท้ การนำเสนอคำสอนนั้น เป็นการประพันธ์ด้วยกาศัพท์ภาษาไทยอีสานที่ไพเราะ สละสลวยยิ่ง นับเป็นวรรณกรรมอีสานชิ้นหนึ่งที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางยิ่งขึ้น จึงได้นำมาเป็นต้นแบบในการศึกษาเรียนรู้อักษรธรรมอีสาน โดยได้จัดพิมพ์อักษรธรรมอีสานประกอบไว้ด้วย ดังต่อไปนี้

โลกะนิติ ๓๓๖๐๒๒๒๒

๑	อู่ฮื้ออว	อู่ฮื้ออว	๑	ตบผู้ข้า	พุทโธโฆษา
	ฮื้ออว	อู่ฮื้ออว		ไหววันทา	พุทโธองค์เลิศ
	ประมุขอว	อู่ฮื้ออว		ประเสริฐพัน	นักปราชญ์บัณฑิต
	อวอว	อวอว 6		จักภษิต	คำสอนต่างๆ
	ฮื้ออว	อว 6 อว		มีหลายอย่าง	ต่างๆ คัมภีร์
	อวอว	อวอว		ด้วยวิธี	ภาษามคธ
6	อวอว	อวอว	๒	แต่งเป็นบท	คำสอนสองโลก
	อวอว	อวอว		เป็นประโยค	สองโลกทั้งสาม
	อวอว	อวอว		ข้อตั้งถาม	หามาติดต่อ
	อวอว	อวอว		เป็นตั้งก่อ	ทางไว้ให้เดิน
๗	อวอว	อวอว	๓	ปากโตเกิน	บ่มีความฮู้
	อวอว	อวอว		มักลบหลู่	คำม่วนจับหาย
	อวอว	อวอว		มีอุปบาย	ยอมแดงด้วยหมาก

	บวฺฏฺฏ	ฏฺฏฺฏฏฏ		ปากอันนั้น	หักปราชญ์นินทา
	บวฺฏฺฏ	บวฺฏฺฏ		มันเกิดมา	มีปากเสียเปล่า
	บวฺฏฺฏ	บวฺฏฺฏ		เหมือนปากเต่า	ปากกึ่งปากหอย
๔	บวฺฏฺฏ	บวฺฏฺฏ	๔	ปากอันใด	เขียนธรรมผู้มาก
	บวฺฏฺฏ	บวฺฏฺฏ		ปล้ำปาก	ฟังมวนเย็นใจ
	บวฺฏฺฏ	บวฺฏฺฏ		ปากน้ำไฟ	เยือกเย็นคือน้ำ
	บวฺฏฺฏ	บวฺฏฺฏ		หักปราชญ์เจ้า	ย่อย่องว่าดี
	บวฺฏฺฏ	บวฺฏฺฏ		ปากมีศรี	สูงเสียงวิลาส
	บวฺฏฺฏ	บวฺฏฺฏ		ปากสะอาด	คุณล้นช่ขาม
๕	บวฺฏฺฏ	บวฺฏฺฏ	๕	ของบ่งาม	มีนามหลายอย่าง
	บวฺฏฺฏ	บวฺฏฺฏ		สระเปล่าว่าง	หาน้ำปมี
	บวฺฏฺฏ	บวฺฏฺฏ		เป็นบุรี	หาพระยาบได้
	บวฺฏฺฏ	บวฺฏฺฏ		เป็นต้นไม้	ใบเหี้ยนหล่าสม
	บวฺฏฺฏ	บวฺฏฺฏ		เป็นจวนหม	ฮีดหน้าบย่อย
	บวฺฏฺฏ	บวฺฏฺฏ		เป็นสาวจ้อย	ปะไปเปลือยโต
	บวฺฏฺฏ	บวฺฏฺฏ		นะทีโส	บ่งามความเปรียบ
	บวฺฏฺฏ	บวฺฏฺฏ		เพิ่นเทียบไว้	คือตั้งวาจา
	บวฺฏฺฏ	บวฺฏฺฏ		คำมุสา	โกธาส่อเสียด
	บวฺฏฺฏ	บวฺฏฺฏ		ให้เพิ่นเคียด	งามน้อยปมี
๖	บวฺฏฺฏ	บวฺฏฺฏ	๖	เจ้ามะดี	บัณฑิตฉลาด
	บวฺฏฺฏ	บวฺฏฺฏ		อย่าประมาท	จำยอดคำสอน
	บวฺฏฺฏ	บวฺฏฺฏ		เป็นอาภรณ์	กลางคนหับปาก
	บวฺฏฺฏ	บวฺฏฺฏ		ตั้งคำหมาก	หับปากเพิ่นเป็น
๗	บวฺฏฺฏ	บวฺฏฺฏ	๗	รสของเย็น	เฮาเห็นมีมาก
	บวฺฏฺฏ	บวฺฏฺฏ		รสฟองน้ำ	รสแก่นจันทน์แดง
	บวฺฏฺฏ	บวฺฏฺฏ		ป่คางแดง	รสเงาฮ่มไม้
	บวฺฏฺฏ	บวฺฏฺฏ		รสหนึ่งได้	แสงส่องเดือนดาว
	บวฺฏฺฏ	บวฺฏฺฏ		เป็นรสเย็น	ทั่วกันคนฮู้

	ผู้บ่ม	บุงู๋ดอ๋ม		เย็นปล้ำ	เสียงม่วนคำสอน
๗	ฉิ่งฮั้ง	ดูลด๋บั้ง	๘	รสของหวาน	ชอบกันบ่ห้อย
	ฉิ่งฮั้ง	ฉิ่งฮั้ง		รสหนึ่งอ้อย	รสหนึ่งนารี
	ผู้ฉิ่ง	ผู้ฮั้ง		เป็นรสดี	กินหลายฮั้ง
	ฮั้ง	ฉิ่งฮั้ง		ของบ่ม	รสยอดคำสอน
	บั้ง	ผู้ฮั้ง		บ่ทอนถอน	ยิ่งกินยิ่งแซบ
	บั้ง	ฮั้ง		บ่คับแคบ	ฟังไต่ฮั้ง
๘	ฉิ่งฮั้ง	ผู้ฮั้ง	๙	รสสงสาร	กินเมาทั้งค้าย
	ฉิ่งฮั้ง	ผู้ฮั้ง		รสบ่ฮ้าง	กันแก่เจ็บตาย
	ฮั้ง	ผู้ฮั้ง		อธิบาย	สองอันพื้นซี้
	ฉิ่งฮั้ง	ผู้ฮั้ง		รสหนึ่งนี้	คำเผ่าสั่งสอน
	ฉิ่งฮั้ง	ผู้ฮั้ง		รสที่สอง	คำสอนนักปราชญ์
	ผู้ฮั้ง	ผู้ฮั้ง		พื้นฉลาด	ซี้ซ้องนัรพาน
๑๐	ฮั้ง	ฮั้ง	๑๐	วิชาการ	เขียนเอาบ่ได้
	ผู้ฮั้ง	ฮั้ง		พื้นกล่าวไว้	มี ๗ ประการ
	ฮั้ง	ฮั้ง		เดียรฉาน	กับคนประมาท
	ผู้ฮั้ง	ฮั้ง		คนซี้คร้าน	มักกลับมักนอน
	ผู้ฮั้ง	ฮั้ง		คนอาทร	ป่วยโซพยาธิ์
	ผู้ฮั้ง	ฮั้ง		คนอุบาทว์	มักง่ายในกิจ
	ผู้ฮั้ง	ฮั้ง		คนเห็นผิด	ทำการบ่เปื้อ
	ผู้ฮั้ง	ฮั้ง		คนบ่เชื่อ	บ่ชอบวิชา
๑๐๑	ผู้ฮั้ง	ฮั้ง	๑๑	เป็นศิษย์หา	ให้ครูเห็นชอบ
	ฮั้ง	ฮั้ง		ให้ประกอบ	คุณไว้ ๕ อัน
	ฮั้ง	ฮั้ง		อย่าดื้อตัน	นอนหลังตื่นก่อน
	ฮั้ง	ฮั้ง		อุปฐาก	อย่าผ่อนเพียรทำ
	ฮั้ง	ฮั้ง		อย่าเถียงคำ	ครูบาสอนง่าย
	ฮั้ง	ฮั้ง		อย่าเบี่ยงบ่าย	หลบหลีกการงาน
	ฮั้ง	ฮั้ง		พระอาจารย์	สอนธรรมให้ฮั้ง

	ดูมวญ	โองมฺวฺรตญ		อดสาสู	ใจน้อมหมั่นเพียร
๑๐๖	ดุมวญ	ฮิวฺยฺดฺมฺวฺ	๑๒	อุสาคฺเหียน	อย่าหลงมักมาก
	รฺญฺมฺฮิว	ดฺมฺรฺบํว		เหียนสมอยาก	ความฮู้ปจํา
	มฺญฺมฺดฺ	มฺญฺมฺบํว		คิษยฺอธรรม	ตั้งคนปากกึก
	มฺญฺมฺดฺ	มฺญฺมฺบํว		ฝั้นเห็นถึก	มันแก้บ่เป็น
	ดุมบง	ดฺมฺรฺมฺว		อุปมา	คนเหียนธรรมมาก
	รฺญฺมฺบํว	ดํรฺมฺมฺ		เหียนแต่ปาก	คำฮู้ปสิง
	มฺญฺมฺดฺ	ดฺมฺรฺมฺว		ผุงชายหญิง	ถามหาความเว้า
	มฺญฺมฺดฺ	ดฺมฺรฺมฺว		เห็ดเค่าเมา	ขายหน้าทั่วดิน
๑๐๗	มฺญฺมฺดฺ	ดฺมฺรฺมฺว	๑๓	ศาสตรศิลป์	คือตัวความฮู้
	ฮิวฺยฺดฺ	โองมฺวฺรตญ		อยู่ในตัว	ในพับในลาน
	บํมฺว	ดฺมฺรฺมฺว		บ่แก่นสาร	ต้องการบ่ได้
	ดฺมฺรฺมฺว	ดฺมฺรฺมฺว		คือเฮาไว้	ฝากทรัพย์เงินค่า
	ดฺมฺรฺมฺว	ดฺมฺรฺมฺว		วางประจำ	ในมือคนอื่น
	ฮิวฺยฺดฺ	ดฺมฺรฺมฺว		ยากพันลั่น	ควายฮ่อนแล่นหา
๑๐๘	บํมฺว	มฺญฺมฺดฺ	๑๔	ปฤษณา	สองอันฟังยาก
	ดฺมฺรฺมฺว	ดฺมฺรฺมฺว		ปากหนึ่งนั้น	ยกย่องยกคุณ
	ดฺมฺรฺมฺว	ดฺมฺรฺมฺว		แห่งศัตรู	ตนชังเคืองเคียด
	ดฺมฺรฺมฺว	ดฺมฺรฺมฺว		ปากหนึ่งนั้น	ด่าเสียดครุตน
	ดฺมฺรฺมฺว	ดฺมฺรฺมฺว		กรรมให้ผล	เก็งกันเสมอภาค
	โองมฺวฺรตญ	ดฺมฺรฺมฺว		ใจกับปาก	บิตเลี้ยวต่างกัน

ยังมีต่อ โปรดติดตาม